TARBIYACHINING MAKTABGACHA TA'LIM JARAYONIDAGI KREATIV YONDASHUVLARI

G.E. Ismatullayeva

Farg'ona viloyati Pedagogik mahorat markazi "Maktabgacha, boshlang'ich va maxsus ta'lim metodikalari" kafedrasi katta o'qituvchisi

Annotatsiya. Maqolada tarbiyachining kreativlik faoliyati va maktabgacha ta'lim jarayonidagi kreativ yondashuvlari yoritilgan bo'lib, bola kreativligini oshiruvchi pedagogik-psixologik sharoitlar va unga muvofiq tavsiyalar berilgan. Tarbiyachi kreativligining o'ziga xos xususiyatlari, tarbiyachini kreativlikka undovchi omillar chuqur tahlil etilgan.

Kalit so'zlar: kreativ faoliyat, kasbiy faoliyat, pedagogik ijodkorlik, kreativ hamkorlik, kreativ qobiliyat, ijobiy psixologik mikroiqlim, kasbiy o'sish, kognitiv va kreativ faollik.

Аннотация. В статье рассматривается творческая деятельность педагога и творческие подходы в дошкольном образовательном процессе, приводятся педагогические и психологические условия, способствующие развитию детского творчества, и соответствующие рекомендации. Подробно анализируются особенности творчества педагога, факторы, мотивирующие его к творчеству.

Ключевые слова: творческая деятельность, профессиональная деятельность, педагогическое творчество, творческое сотрудничество, творческие способности, позитивный психологический микроклимат, профессиональный рост, познавательно-творческая деятельность.

Abstract.

The article discusses the creative activity of the educator and creative approaches in the preschool educational process, provides pedagogical and psychological conditions that enhance the child's creativity and appropriate

recommendations. The specific features of the educator's creativity, factors motivating the educator to creativity are analyzed in depth.

Keywords: creative activity, professional activity, pedagogical creativity, creative cooperation, creative ability, positive psychological microclimate, professional growth, cognitive and creative activity.

Tarbiyachining kreativligi tushunchasi asosan pedagogik faoliyatga innovatsion g'oyalarni kiritish haqida gap ketganda qo'llaniladi. Tarbiyachi ishining natijasi uning kasbiy mahoratining o'sishi va shaxsiy o'zini o'zi rivojlantirishdir. Tarbiyachining kreativligi bu kundalik kasbiy faoliyat jarayonida yangi narsalarni ixtiro qilish, birlashtirish va o'zgartirish, har bir bolaning yoshi va individual xususiyatlariga moslashtirish qobiliyati; bolaga ta'sir qilishning yetarli vositalarini tanlashda moslashuvchanlik; ta'lim muammolarini hal qilishning nostandart usullarini izlash; bolalarning kreativ tashabbusini va ularning bilim faolligini rag'batlantirish vositalaridan asl maqsadga muvofiq foydalanish. Demak, pedagogik ijodkorlik bu tarbiyachining o’z-o'zini rivojlantirish faoliyati natijasi, kasbiy faoliyatni yangilash, takomillashtirish jarayoni. Kreativlik faoliyat jarayonida tarbiyachi shaxsiy sifatlari nafaqat keyingi kreativlik faoliyatini rag'batlantiradi, balki kasbiy faoliyatning stressli omillariga diqqatni jamlashdan chalg'itadi, kasbiy charchash sindromining paydo bo'lishining oldini oladi.

Tarbiyachi kreativligining o'ziga xos xususiyati shundaki, u har bir bola bilan kreativ shaxs sifatida o'zaro munosabatlarni turli xil faoliyat sohalarida bir nechta o'yin, harakatlari jarayonida osongina o'rnatadi. Aksincha, kreativligi past, kasbiy o'sishiga yetarlicha e'tibor bermaydigan tarbiyachi esa bolalar bilan umumiy til topishish va ular bilan hamkorlik qilishda qiyinchiliklarga duch keladi.

Shuni ham yodda tutish kerakki, tarbiyachining kreativligini namoyon etuvchi vositalar nafaqat yangi didaktik material yoki o'yin turlari, uslubiy rivojlanish va boshqalar ko'rinishidagi kreativlik faoliyat natijalari, balki tarbiyalanuvchilar bilan kreativ hamkorlik natijalari: birgalikda mahsulot yaratish (qog‘oz, turli matolar),

birgalikda ixtiro qilingan ertak, sahnalashtirilgan vaziyat, rol ijro etishi, dizayn tuzilishi va boshqalar.

Kreativ yondasha oladigan tarbiyachilar jamoasi bo'lishi uchun, birinchi navbatda, ularga o'z ishlarini tashkil qilishda erkin bo'lish, ularni qo'llab- quvvatlash va rag'batlantirish, "kreativ muhit – kreativ tarbiyachi" shiori ostida faoliyat yuritish, har bir tarbiyachining o'ziga bo'lgan ishonchini rivojlantirish kerak. Har bir tarbiyachida "Men yaratishim mumkin! Men ijodkorlikka qodirman!, Men yaratmoqchiman!, Menga kerak" tamoyilida faoliyat yuritish ularning kreativligini rivojlantiradi. Tarbiyachi ijodkorligi rivojlanishining dastlabki bosqichlarida tarbiyachi va bolalardagi yorqin taassurotlar, voqealar, hodisalar va ijobiy his-tuyg'ularning cho'qqilari eng muhimdir. Tarbiyachi va bolalarning ijodga bunday hissiy sho'ng'ishi hissiy yuksalish bilan birga keladi. Bunday tarbiyachi bilan bolalar kunini qiziqarli o'tkazadi, ular tarbiyachiga ishonishadi, kognitiv va kreativ faollikni namoyish etadilar, sevimli tarbiyachiga o'xshash bo'lish istagini namoyish etadilar, bolalar bunday tarbiyachi bilan xayrlashishni xohlamaydilar. Tarbiyachdagi bunday kreativ yondashish kasbiy mahoratining yuqori darajasidan dalolat beradi.

Tarbiyachini kreativlikka undovchi omillar:

Kasbiy faoliyatda ijodkorlikka tayyorlik, uning faol hayotiy pozitsiyasi;

Mahorat sirlarini o'zlashtirish uchun professional ehtiyoj.

Tarbiyachining kreativlik faoliyatining quyidagi asosiy yo'nalishlarini ajratish mumkin:

tarbiyachining bolalar bilan o'zaro munosabati jarayonini har kuni modellashtirish, shu jumladan o'quvchilar bilan o'quv faoliyatining mazmunli kalendar rejalarini tuzish;

mashhurlarni takomillashtirish va yangi pedagogik usul va usullarni ishlab chiqish, ulardan bolalar bilan ishlashda faol foydalanish;

guruhdagi o'yin va rivojlanish muhitini muntazam ravishda yangilash va boyitish;

bolalar bilan ishlashning g'ayrioddiy shakllarini qidirish (qiziqarli sayohatlar, mashg'ulotlar-o'yin, eksperimentlar va boshqalar);

maktabgacha yoshdagi bolalar bilan ishlash amaliyotiga zamonaviy ilg'or pedagogik texnologiyalar va g'oyalarni o'zlashtirish va joriy etish;

bolalar va ularning ota-onalarining kreativlik faoliyatini rag'batlantirishning samarali vositalarini tanlash;

uslubiy xarakterdagi muammolarning asl yechimi (maslahat tayyorlash, tarbiyachilar kengashida nutq so'zlash, noan'anaviy mashg‘ulot yoki harakatli turli xil o'yinlarning qisqacha mazmunini ishlab chiqish va boshqalar).

Tarbiyachining kreativlik faoliyati bolaning kreativlik qobiliyatlarini rivojlantirishda ham muhim yondashuvlarni talab etadi. Maa’lumki, bolaning faoliyati, shu jumladan, kreativ faoliyati, kattalar uning tashabbusini qo'llab-quvvatlashi sharti bilan shakllanadi. Ko'plab taqiqlar va salbiy baholashlar maktabgacha yoshdagi bolaning bilim faoliyati va kreativlik qobiliyatlarini rivojlantirishga to'sqinlik qiladi.

Bolalar kreativligi odatda o'yin bilan bog'liq. Maktabgacha yoshdagi bolalar rasm chizishadi va o'ynaydilar, raqsga tushadilar va o'ynaydilar, quradilar va o'ynaydilar, so'zlarni nomlaydilar, jumlalar tuzadilar, ertaklarni ixtiro qiladilar va o'ynaydilar. O'yin orqali bola dunyoni o'rganadi, o'yinda bola hayotda o'z o'rnini topishga harakat qiladi. Shunday qilib, o'yinda bola kreativ fikrlash usullarini bemalol ochib berishi, uni g'ayrioddiy narsalarga e'tibor berishga o'rgatishi, ijodkorlikni namoyon qilishi kerak. Bu bolaning ijodkorlik qobiliyatini rivojlantirishdan iborat bo'lgan asosiy xususiyatlardan biridir. Demak, bola kreativligining asosiy xususiyatlari quyidagilardan iborat: fikr tezligi; fikrlashning moslashuvchanligi; g'oyalar va yechimlarning o'ziga xosligi; jasorat; haddan tashqari qiziqish; uzoq vaqt davomida diqqatni jamlash qobiliyati; hamma narsani o'z yo'lida qilish istagi – harakatlari va fikrlarning mustaqilligi; zukkolik.

Ta'kidlash joizki, tarbiyachining kasbiy mahorat darajasi va uning kreativligi salohiyati guruhdagi kreativ bolalar soniga qarab baholanishi mumkin. Bu ularning

mashg'ulotlardagi javoblari, vizual faoliyat bo'yicha ishlari, bolalarning o'z tajribalaridan hikoyalari, ertaklar, topishmoqlar, o'yin orqali qurilgan inshootlar, rolli o'yinda bajarilgan rollar va shunga o'xshash narsalar bilan belgilanadi.

Psixologik va pedagogik sharoitlar bolalarning rivojlanishi uchun zarurdir. Jumladan:

1. Bolalarning turli xil faoliyat turlari (o'yin, rasm chizish, loyihalash, modellashtirish, o'ynash, qo'shiq aytish va raqsga tushish, teatr faoliyati, o'qish, yozish, she'rlar yoki ertaklar yozish, mehnat va boshqalar) davomida atrofdagi dunyo haqida iloji boricha ijobiy taassurotlarning tizimli to'planishini ta'minlash;

2. Bolalar faoliyat jarayonining o'zidan zavq olishlari va kattalar majburlashi ostida ular bilan shug'ullanmasliklari uchun harakat qilish;

3. Rag'batlantiruvchi rivojlanish muhitini, maktabgacha yoshdagi bolalarning kreativlik faoliyati uchun zarur bo'lgan har doim mavjud bo'lgan materiallarning mavjudligini ta'minlash;

4. Hech qanday holatda bolalar kreativligiga salbiy baho bermaslik, bolalarning qiziqarli va chuqur savollarini rag'batlantirish;

5. O'quv jarayonida nostandart kreativlik vazifalardan (tasviriy, musiqiy, og'zaki, mantiqiy-matematik, kombinatsiyalangan turdagi kreativlik vazifalardan) faol foydalanish;

6. Bolalar kreativligiga halaqit berishi mumkin bo'lgan bolalarning haddan tashqari saqlanishiga yo'l qo'ymaslik;

7. Guruhda ijobiy psixologik mikroiqlimni ta'minlash.

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, tarbiyachilarning o'z faoliyatlariga kreativ yondashuvi bolaning kreativlik qobiliyatlarini turli xil faoliyat turlari jarayonida shakllantirib borishi, doimiy ravishda ularga g'amxo'rlik qilishi kerak. Psixologik va pedagogik sharoitlar orqali muntazam ravishda bolalarni kreativ rivojlantirish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Demin V.A. Kasbiy kompetentsiya: tushunchasi, turlari // o'quv jarayonini monitoring qilish. 2010. – M., 35-39 betlar.
2. Mayer A.A. Maktabgacha ta'lim muassasasi tarbiyachisining kasbiy muvaffaqiyatini qo'llab-quvvatlash. – M., 2012 yil.
3. Bolalar bog‘chasida estetik tarbiya. - Toshkent, 1981. 11-bet.
4 .Sodiqova Sh. Maktabgacha pedagogika. –T.: «Fan va texnologiya», 2012.